

marife

dini araştırmalar dergisi
Turkish Journal of Religious Studies

cilt / volume: 19 • sayı / issue: 1 • yaz / summer 2019

ARAŞTIRMA
Research

Yetişkinlerde Mahremiyet Algısının Kaynağına İlişkin Nitel Bir Araştırma

Saadet İder

Öđr. Gör., Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleřođlu İlahiyat Fakóltesi
Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Eğitimi Anabilim Dalı
scifktkat@erbakan.edu.tr | <https://orcid.org/0000-0002-8826-4849>

Geliş Tarihi / Received: 01.03.2019 • Yayına Kabul Tarihi / Accepted: 24.06.2019

Öz

Yetişkinlerde mahremiyet algısına kaynaklık eden unsurları anlamayı amaçladığımız bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yoluyla gerçekteştirilmiştir. Fenomenolojik desenin kullanıldığı araştırmada amaçlı örnekleme yoluyla belirlediğimiz 12 yetişkinden elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Yetişkinlerde mahremiyet algısı ve mahremiyet algısının kaynağı çalışmanın iki ana temasını oluşturmaktadır. Yetişkinler mahremiyet kavramını kişiye ve aileye özel durum, gizlilik, yasaklılık, dokunulmazlık, izinsiz müdahil olunmaması gereken alan ve korunması gereken şeyler olarak tanımlamıştır. Bir durumu mahrem kılan sebepler dini hükümler ve toplumsal yargılar olarak kendini göstermektedir. Bedenin dokunulmazlığı, cinsellik, karşı cinsle ilişki, ergenlik, evlilik ve aile hayatı, düşünce ve dini inanç mahrem kabul edilen konulardır. Yetişkinlerin mahrem davranışlardan kaçınma sebepleri içsel ve dışsal sebepler olarak temalandırılmıştır. İçsel sebepler özel hayata duyulan saygı, zarar verme/görme korkusu ve kişisel hükümler olarak, dışsal sebepler ise haramdan kaçınma, toplumsal uyum ve anne babaya itaat şeklinde belirlenmiştir. Araştırma sonucunda yetişkinlerdeki mahremiyet algısına kaynaklık eden unsurların kişisel kanaat, aile, toplum ve din olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Mahremiyet, Yetişkinlik, Mahremiyet Algısı, Mahrem Davranış.

A Qualitative Research on the Source of the Perception of Privacy in Adults

This study aims to reveal the source of the perception of privacy in adults. The phenomenological research design of the qualitative research methodology was applied and the interviews were conducted with 12 adults selected according to the purposeful sampling strategy. The obtained data were analysed by the descriptive analysis method and categorized in two main themes: The perception of privacy in adults and the source of the perception of privacy in adults. The adults described the concept of privacy as the personal/familial situation, the privacy, the prohibition, the untouchableness, the unpermitted zone and the hidden matter. The social and religious principles are revealed as the criteria making the behaviour private. The adults assume the untouchableness of body, the sexuality, the puberty, the marital affairs, the personal views and faith as private matters. The reasons why the adults avoid from the private behaviours are described in two sub-themes: Internal and external reasons. The internal ones include the respect for anyone, the fear of damaging or being damaged and the personal decision. The external ones are the avoidance from the banned behaviours by Islam, the social and parental obedience. The findings of the study indicate that the society and the religion are two main elements in which the perception of privacy of the adults is rooted.

Keywords: Religious Education, The Privacy, The Adult, The Perception of Privacy, Private Behaviour.

Atf / Cite as

Ider, Saadet. "Yetişkinlerde Mahremiyet Algısının Kaynağına İlişkin Nitel Bir Araştırma". *Marife* 19/1 (2019): 109-122. <https://doi.org/10.33420/marife.534191>.

Giriş

Mahremiyet Yaratıcı tarafından insana tanımlanan değerlerin korunumunu gerektiren bir hak ve sorumluluk alanıdır. Bu yönüyle mahremiyet bireyin özel alan algısı ile ilişkilidir, ancak mahremiyet insanlığın bir gerçekliği olması itibariyle diğer insanları da içine alan toplumsal boyuta da sahiptir. Çünkü her özel alan varlığını sürdürürken başka bir özel alanla bir arada olmak zorundadır.¹ Dolayısıyla mahremiyet kişisel ve toplumsal faydayı bir arada temin eden çok yönlü bir olgudur.

Mahremiyet algısı, kendisine kaynaklık eden otoritenin değişmesine paralel olarak kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Kişilerin kendi kanaatleri üzerine temellendirdiği mahremiyet anlayışı herkes için ortak bir mahremiyet algısının varlığını imkânsız kılmaktadır. Çünkü toplumda her birey için değişen bir mahremiyet algısı oluşmakta ve mahremiyeti anlamlandırmak zor bir hâl olarak karmaşaya sebep olmaktadır. Bunun yanında her toplum için, hatta tüm insanlık için ortak bir mahremiyet anlayışı geliştirmenin imkânını savunan görüşe de rastlamak mümkündür.² Mahremiyet algısının kişiden kişiye farklılık göstermesi ve bu farklılaşmanın davranışa yansımaları, mahremiyete etki eden unsurların sorgulanmasını gerekli kılmaktadır. Bu sebeple yapacağımız çalışmada mahremiyet algısı ve algının kaynağı, kişilerin mahremiyet olgusuna yüklediği anlam üzerinden tanımlanacaktır. Aşağıda yapacağımız araştırmanın problemleri yer almaktadır.

1. Yetişkinlerde mahremiyet algısı nedir?
2. Yetişkinlerde mahremiyet algısına kaynaklık eden unsurlar nelerdir?

1. Mahremiyet

Mahremiyet sözlükte "gizlilik, bir kimsenin gizli özelliği, mahrem olma hâli, sır alanı, kişinin kendine ait olan herkese açılmayan gizlilik"³, şeklinde anlamlandırılmaktadır. Mahremiyet, dini literatürde "kendileriyle evlenilmesi dinen yasaklanmış olan akraba"⁴ ve "helal olmayan, yasaklanan şey"⁵ olarak tanımlanan mahrem

¹ Ramazan Diler, "Mahremiyet Eğitimi ve Önemi", *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/1 (2014): 95.

² İsmail Güllük, "Avret Mahremiyeti Prensipleri Açısından Görüntü, Gerçeklik, Sanal Alem ve Cinsellik Üzerine Fikhi Bir Analiz", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 23 (2014): 106.

³ Hüseyin Emre Duran, *Değerler Eğitimi Bağlamında Mahremiyet Eğitimi* (Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi, 2018), 32.

⁴ Abdullah Yeğin, "Mahremiyet", *Osmanlıca Türkçe Yeni Lügat* (İstanbul: Hizmet Vakfı Yayınları, 1991), 375; İlhan Ayverdi, "Mahremiyet", *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, 2. Baskı (İstanbul: Kubbealtı, 2006), 1907; Ali Püsküllüoğlu, "Mahremiyet", *Türkçe Sözlük*, 8. Baskı (Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2004), 652.

⁵ Muhammed Ali b. Ali et-Tehânevî, "Mahrem", *Keşşâfi istılâhâti'l-fünûn ve'l-ulûm*, 2 cilt (İstanbul: Kahraman Yayınları, 1984), 2: 370; Salim Ögüt, "Mahrem", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2003), 27: 388; Ebü'l-Kâsım Mahmud b. Ömer Zemahşeri, "Haram", *Esâsü'l-Belâga*. (Beirut: Dârü Sâdir: 1385/1965), 124.

⁶ Ögüt, "Mahrem", 27: 388; Cübran Mesud, "Mahrem", *Er-Raid Mu'cem Lugavî Asrî* (Beirut: Darü'l-İlmi'l-

kelimesinden türemiştir. Her iki kelimenin kökü olan haram kelimesi ise sözcük olarak yasaklılığı, terim olarak ise Allah'ın yasak kıldığı şeyleri¹¹ ifade etmektedir. Akademik yazında ise, “kişisel olan ile toplumsal olanın ayırımına varma”¹², “kişinin başkalarına, başkalarının da kendisine ulaşma şeklini ve düzeyini belirlediği bir “sosyo-kültürel ilişki düzenleme aracı”¹³, “kişiye özel olan, herkese açık olmayan, duyulması, görülmesi ve bilinmesi arzu edilmeyen, belli şartlar dışında dâhil olunmayan, yabancıya kapalı alan”¹⁴, “kişinin kendisine ilişkin bir alanın olması, kendi başına kalabilmesi, yalnız kendisinin bildiği ve sadece kendi istediği kişilerle paylaştığı özel bilgi ya da niteliklerine ilişkin doğal, insani bir hak”¹⁵ olarak tanımlanmaktadır. Mahrem ve mahremiyet kavramlarıyla benzeşen ve yine aynı kökten türemiş olan hürmet ve muhterem kelimelerinin saygı ve saygınlık anlamları göz önünde bulundurulduğunda, mahremiyeti insanın saygınlığı ve insanın özel hayatına saygı şeklinde anlamak ve anlamlandırmak mümkündür.¹⁶ Tanımlarda vurgulanan ortak husus, mahremiyetin kişiye özel bir alan ve sosyal ilişkilerde sınır tayin eden bir araç durumunda olmasıdır. Bu yönüyle ilgili tanımlar mahremiyetin bireye ve topluma bakan yönünü açıkça ortaya koymaktadır; fakat mahremiyetin Yaratıcı tarafından insana tanımlandığı ve mahremiyetin salt insan ilişkilerini düzenleme fonksiyonu taşımayıp Yaratıcı-kul ilişkisi içerisinde bir sorumluluk alanı olduğu göz ardı edilmektedir. Mahremiyet öncelikle Yaratıcıya karşı duyulan haya ve itaatin, daha sonra benliğe ve başkasına duyulan saygının bir yansımasıdır. Bu yönüyle mahremiyet, kişinin Yaratıcıyı ve yaratılış amacını tanıması ölçüsünde toplumsal ilişki ve davranışlarına yansıyan, onu “kendisini koruyan ve kendisinden korunan” bir varlık hâline getiren Yaratıcı tarafından konulmuş kurallar bütünüdür.

Mahremiyet, iletişimde ve ilişkilerde kişilerin birbirine hem fiziksel hem bilişsel düzeyde ne kadar yaklaşabileceğinin bir ölçütü durumundadır. Bu sebeple mahremiyet benlik saygısını koruması ve sosyal ilişkilerde kişiye sınır koyma hakkı tanıması yönüyle iki yönlüdür. Bir yalnızlık ya da yalıtım hâli olmayıp, salt çokluk içerisindeki varoluş da değildir. Mahremiyet teklik ile çokluğun arasındaki dengedir. Başkalarından soyutlanarak yalnız kalma isteğinden öte, yalnız kalma ile beraber olma isteğini bir arada karşılayan bir alandır¹⁷. Dolayısıyla mahremiyet bir içe kapanma hâli değil, içsel farkındalık hâlidir; ayrıca iletişim sınırlılığı değil, iletişimde

Melayîn, 1967), 1336; Râgıb İsfahânî, “Haram”, *Müfredât Kur'an İstılahları Sözlüğü*, trc. Abdülbaki Güneş ve Mehmet Yolcu (İstanbul: Çıra Yayınları, 2006), 302.

¹¹ John Penrice, “Haram”, *Kuran Sözlüğü*. trc. Ömer Aydın (İstanbul: İşaret Yayınları, 2010), 72.

¹² Ebû'l-Fazl Cemalüddin Muhammed b. Mükerrrem b. Ali b. Ahmed el-Ensârî er-Rüveyfî İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*. 15 Cilt (Beyrut: Dârü Sâdır, ts), 12: 120; Muhibbüddin Ebû'l-Feyz es-Seyyid Murtazâ Zebîdî, “Haram”, *Tâcu'l-Arûs min Cevâhiri'l-Kâmus*, 10 cilt (Beyrut: Dârü'l-Fikir, ts), 10: 239; Ögüt, “Mahrem”, 27: 388.

¹³ And Algül, “Sosyal Ağ Kullanıcılarının “Abartılı Paylaşım”, Benlik Sunumu ve Mahremiyet Tüketimleri”, *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 13/49 (Ocak 2018): 23.

¹⁴ Turhan Yörükân, “Bir İlişki Düzenleme Süreci Olarak Mahremiyet”. *TİSK Akademi II* 4/6 (2008): 128.

¹⁵ Mustafa Aydın, “Mahremiyet ve Örtünmenin Dönüşümü”. *Eskiyeşi* 12 (2009): 61.

¹⁶ S. Gözde Dedeoğlu, “Özgürlük, Mahremiyet, Demokrasinin Değeri ve Bilişim Toplumunda Maruz Kaldığı Tehditler”. *Journal of Yasar University* 9/34 (2014): 5891.

¹⁷ Yusuf Bahri Gündoğdu, “Mahremiyet Eğitiminin Temeli İnsanlık Şerefi: Ailenin Mesuliyetleri”. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 7/2 (2017): 388.

¹⁸ Mehmet Yüksel, “Mahremiyet Hakkına ve Bireysel Özgürlüklere Felsefi Yaklaşımlar”. *Ankara*



sınır koyma hakkıdır. Çünkü bireye istediği kişilerle olma ve ilişki kurma özgürlüğünü sağlamaktadır.¹³ Mahremiyet bu yönüyle en ilkelden en modern topluma kadar her dönemde hissedilen bir ihtiyaç durumundadır. Ancak güvenlik ve korunma ihtiyacının modernleşmenin getirdiği erişim imkânına paralel olarak daha da arttığı gerçeğiyle baş edebilmek için mahremiyet olgusu bugün daha da önem kazanmıştır.¹⁴ Çünkü kişinin sosyalleşme düzeyi günümüzde paylaşım kavramının modern yaşamla hayatın her anının ve alanının sergilenmesi ile ölçülür hâle gelmiştir. Kişiler sosyal yaşamdaki paylaşımlarıyla değil, sosyal medya paylaşımları ile görünür olma çabasındadır. Sanal ortamda bilinme, değer ve ilgi görme çabası ile bireyler bilerek ve isteyerek kendi mahremiyetini ortaya sermekte, yaşamlarını tümüyle başkalarının merakı ve erişimine açmaktadır. Yörükân, mahremiyeti bu yönüyle “bir tavır takınma mekanizması” olarak değerlendirmekte ve mahremiyeti sadece dini ve hukuki bir mesele değil, temelinde insan ilişkilerini düzenleme işlevi taşıyan, kişiye başkalarına ulaşma ve başkaları tarafından ulaşımla şeklini ve miktarını belirleme imkânı tanıyan bir süreç olarak tanımlamaktadır.¹⁵ Dolayısıyla sosyal ilişkilerde kendisini koruması gereken ve kendisinden korunması gereken insan mahremiyet olgusunun hem öznesi hem de nesnesidir. Mahremiyet ile birey kendisine yönelik sözlü, nazari ya da fiili her olumsuz müdahaleye karşı engel ya da sınır koyma hakkını fark etmekte, aynı şekilde başkasına karşı bu tür müdahalelerde bulunmaktan kaçınma sorumluluğunu da üstlenmektedir. Aynı zamanda mahremiyet sosyal ilişkilerde kişiye kendi başına kalma, kendi başına düşünme ve kendi başına hareket etme becerilerini de kazandırmaktadır.¹⁶ Bu yönüyle mahremiyet bir özgürlük alanıdır. Çünkü özgürlük insanın sahip olduğu hak ya da değerlerin ölçsüz ve sınırsızca kullanımı değil, aksine ölçü ve sınır gözetimi hâlidir. Dolayısıyla özgürlük, içerisinde bireylerin tek başına ya da topluluk halinde zarar görmeden yaşam sürdüğü bir alanı ifade etmektedir ki mahremiyet tam olarak da bu alanı tesis etmektedir. Bireye özel alan sağlayarak bağımsız karar alma hakkı sunması ve aldığı sağlıklı kararların topluma olumlu katkısı üzerine mahremiyet, hem bireysel hem de toplumsal açıdan “iyi”dir.¹⁷ Toplumun taleplerine karşı kişisel savunma gücü veren mahremiyet,¹⁸ zihin, beden ve ruhu ile sosyal yaşam içerisinde karşılaştığı amaçlı ya da amaçsız çok sayıda uyararla başa çıkmaya çalışan insana çıkış yolu göstermektedir. Günlük hayatta sürekli bilgi akışıyla karışan zihnin durulması, aynı zamanda kalabalık yaşa-

Üniversitesi SBF Dergisi 64/1 (2009): 278.

¹³ S. Baysal Berkup, *Sosyal Ağlarda Bireysel Mahremiyet Paylaşımı: X ve Y Kuşakları Arasında Karşılaştırmalı Bir Analiz*. (Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, 2015), 21.

¹⁴ Selin Bitirim Okmeydan, “Yeni iletişim teknolojilerini sorgulamak: Etik, güvenlik ve mahremiyetin kesiştiği nokta”. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* 1 (2017): 364.

¹⁵ Yörükân, “Bir İlişki Düzenleme Süreci Olarak Mahremiyet”, 128-139.

¹⁶ Mehmet Yüksel, “Mahremiyet Hakkı ve Sosyo Tarihsel Gelişimi”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 58/1 (2003): 182.

¹⁷ Dedeoğlu, “Özgürlük, Mahremiyet, Demokrasinin Değeri ve Bilişim Toplumunda Maruz Kaldığı Tehditler”, 5891.

¹⁸ Raphael Cohen Almagor, “Mahremiyetin Sınırları: Yararlı Ayrımlar”. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi* 23 (2006): 187.

→

mın sebep olduğu ruhsal gerginliğin giderilmesi için gerekli olan yalnızlık ve dinginlik hâlini sunmaktadır.²¹

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Deseni

Yetişkinlerde mahremiyet algısını anlamaya çalıştığımız bu araştırmada nitel araştırma yaklaşımlarından fenomenolojik desen kullanılmıştır. Bu desenle, “insanların bir fenomeni nasıl algıladıkları, nasıl betimledikleri, hakkında ne hissettikleri, nasıl yargıladıkları, nasıl anımsadıkları, nasıl anlamlandırdıkları ve diğerleri ile onun hakkında nasıl konuştuklarına odaklanılır”.²² Yaptığımız araştırmanın fenomeni mahremiyet algısıdır. Çalışmada yetişkinlerin mahremiyeti nasıl algıladıklarına ve anlamlandırdıklarına odaklanılmaktadır.

2.2. Araştırmanın Örnekleme

Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Bu yöntemle önceden araştırmacı tarafından belirlenmiş bir dizi ölçütü ya da önceden hazırlanmış bir ölçüt listesini karşılayan katılımcılar seçilmektedir.²³ Fenomenolojik çalışmalarda bireylerin ilgili fenomen hakkında tecrübeye sahip olması ve bunu dillendirebilmesi önemlidir.²⁴ Bu sebeple, yaptığımız çalışmanın örneklemini mahremiyete ilişkin yeterli düzeyde düşünce ve tecrübeye sahip olup bunları rahatlıkla dışa vurabileceğini varsaydığımız 18 yaş üstü evli yetişkinler oluşturmaktadır. Çalışma grubunun özellikleri Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1: Çalışma grubunun özellikleri

Kod isim	Yaş	Cinsiyet	Eğitim durumu	Yaşadığı Şehir
Bilal	42	Erkek	Lisans	Ankara
Zeliha	32	Kadın	Lise	Kayseri
Serpil	20	Kadın	Önlisans	İstanbul
Muharrem	58	Erkek	Lisans	Nevşehir
Fuat	32	Erkek	Lisans	Erzurum
Arif	51	Erkek	Lise	Konya
Hasan	34	Erkek	Önlisans	Mersin
Metin	47	Erkek	Lisans	İstanbul
Erhan	59	Erkek	Lise	Kilis
Melike	26	Kadın	Lisans	Bartın
Nur	39	Kadın	Lisans	Zonguldak
Harun	37	Erkek	Lisans	İzmit

Çalışma grubunda 3 kişi lise, 2 kişi önlisans ve 7 kişi lisans mezunudur. 4 kadın ve 8 erkek katılımcıyla gerçekleştirdiğimiz araştırmada çeşitlilik sağlamak için

²¹ Yörükkan, Bir İlişki Düzenleme Süreci Olarak Mahremiyet”, 143.

²² Michael Quinn Patton, *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. trc. Mesut Bütün – Selçuk Beşir Demir (Ankara: Pegem Akademi, 2014), 104.

²³ Ali Yıldırım - Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013), 140.

²⁴ Yıldırım - Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 80.

Ankara, Kayseri, İstanbul, Nevşehir, Erzurum, Konya, Mersin, Kilis, Bartın, Zonguldak ve İzmit olmak üzere Türkiye'nin farklı şehirlerinde yaşamış bireyler seçilmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu yoluyla elde edilmiştir. "Görüşme formu, araştırma problemi ile ilgili tüm boyutların ve soruların kapsanmasını güvence altına almak için geliştirilmiş bir yöntemdir".²³ Görüşme formu, katılımcıya ait demografik sorular ile mahremiyet algısını belirlemeye yönelik odak ve sonda sorulardan oluşmaktadır. "Fenomonolojik görüşme süreci, bir iletişim ve etkileşim sürecidir ve hem araştırmacı hem de katılımcı bu sürecin etkin elemanlarıdır. Katılımcıların konuşmalarını belirli bir noktada toplamak ve odaklanmalarını sağlamak için görüşme araştırmacılar tarafından belirlenen sorular kapsamında yapılır".²⁴ Bu araştırmada araştırmacı tarafından oluşturulmuş sorular üç alan uzmanının görüşü alınarak geliştirilmiş ve soruların anlaşılabilirlik durumunu sınamak için üç kişiyle pilot bir görüşme yapılmıştır. Pilot görüşme sonrasında, araştırma sorularının birinde yine uzman görüşü dikkate alınarak değişiklik yapılmış ve görüşme sorularına son hâli verilmiştir.

Görüşme yoluyla elde ettiğimiz veriler betimsel analiz yoluyla değerlendirilmiştir. Betimsel analizde, "veriler önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır".²⁵ Araştırma öncesinde belirlediğimiz temalara görüşme sonrasında yeni temalar eklenmiş, daha sonra yetişkinlerin mahremiyet algısına ilişkin bulgular ilgili temalara göre tanımlanarak yorumlanmıştır.

3. Bulgular

Çalışmadan elde ettiğimiz veriler 'yetişkinlerde mahremiyet algısı' ve 'yetişkinlerde mahremiyet algısının kaynağı' olmak üzere iki ana tema altında sunulmuştur.

3.1. Yetişkinlerde Mahremiyet Algısına Ait Bulgular

Yetişkinlerin mahremiyet algısı, 'mahremiyetin anlamı' ve 'mahrem kabul edilen konular' alt temaları altında Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Yetişkinlerde mahremiyet algısı

Mahremiyetin anlamı	Gizlilik
	Kişiyi ve aileye özel hâller Yasaklılık Dokunulmazlık Korunması gereken şeyler Müdahale edilmemesi gereken alan
	Beden gizliliği Cinsellik

²³ Yıldırım - Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 150.

²⁴ Ahmet Saban - Ali Ersoy, *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri* (Ankara: Anı Yayıncılık, 2016), 83.

²⁵ Yıldırım - Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 256.

Mahrem konular

Karşı cinsle ilişki
Ergenlik
Evlilik ve aile hayatı
İnanç ve düşünceler

3.1.1. Mahremiyetin Anlamı

Katılımcılar mahremiyeti çoğunlukla gizlilik, yasaklılık ve kişiye/aileye özel hâller olarak tanımlamıştır. Bunun yanında dokunulmazlık, korunması gereken şeyler, müdahale edilmemesi gereken alan, mahremiyet kavramına verilen diğer anlamlardır.

Zeliha “Mahremiyet bence kişiye özel ve özel kalması gereken şeylerdir. Gizli, korunması gereken, yasak olan, dokunulmaz olan her şey bana göre mahremiyettir” diyerek mahremiyeti dokunulmazlık, yasak, gizlilik kavramları ile tanımlamış, “özel kalması ve korunması gereken” ifadesi ile mahremiyette zorunluluğa vurgu yapmıştır.

Erhan ise, “mahremiyet bana göre kişinin veya ailenin bir başkası ile paylaşamayacağı özeldir” diyerek mahremiyeti aile ile ilişkilendirmiş, paylaşma eyleminin sınırsız olamayacağından bahsetmiştir.

Başka bir tanımda, Melike'nin “Mahremiyet benim için kimseye söylemek istemediğim şeyleri, bana özel durumları ifade ediyor” ifadesiyle mahremiyetin gizlilik anlamına vurgu yapmaktadır.

Katılımcılar mahremiyeti çoğunlukla “ben” boyutundan tanımlamakta, ifadelerinde kendi alanına, kendi gizliliğine ve kendi korunumuna vurgu yapmaktadır. Mahremiyet onlara göre başkalarından korunması gereken bir alandır. Ancak başkalarının hakları ve mahremiyeti gereği kişisel sorumluluğun varlığından hiç bahsedilmemektedir. Kişiler genellikle mahremiyeti benmerkezci değerlendirmekte, kendilerinin de başkaları için korunması gereken bireyler olduğunu fark etmemektedirler. Bu yönüyle mahremiyet sadece kendisini korumayı ifade eden tek yönlü bir alan olarak algılanmaktadır.

3.1.2. Mahrem Kabul Edilen Konular

Yetişkinlerin mahrem kabul ettiği konular arasında en sık dile getirilenler cinsellik, karşı cinsle ilişki, beden gizliliği, evlilik ve aile hayatıdır. Bunların dışında ergenlik ve inanç/düşünce özgürlüğü de mahrem konular arasında yer almaktadır.

Zeliha “İnsan bedeninde özel alanlar vardır. Bu alanlara hiç kimse bakamaz ve dokunamaz” ifadesinde bedenin dokunulmazlığını vurgulamıştır.

Fuat, “Aile içi yaşam gizli kalmalı bence. Evlilik, cinsellik bunlar paylaşılama-yan ve paylaşılmaması gereken konulardır” demiştir.

Metin, “...Gençlik yıllarımda kız erkek ilişkileri toplumda ayıp sayılırdı. Benim için de öyleydi o zamanlar. Hala da bu konuların gizli kalmasından yanayım” diyerek karşı cinsle ilişkiyi mahrem kabul ettiğini ve bu konudaki fikrinin sabit kaldığını göstermektedir.

Melike ise eşler arasındaki meseleleri mahrem saydığını şu sözleriyle belirt-

mektedir. “...Eşimle yaşadığım tatsız durumları özellikle anneme anlatmak istiyorum fakat anlatamıyorum...”

Katılımcıların aileyi ve karşı cinsle ilişkiyi mahrem bir alan olarak kabul etmesinde toplumsal yargıların etkili olduğu görülmektedir. Aile bireyleri arasında dahi ailevi meseleler konuşulamayacak düzeyde mahrem sayılmaktadır. Aynı şekilde karşı cinsle ilişki, toplumda hoş karşılanmadığı için gizlenmesi gereken bir konu olarak sayılmaktadır. Toplumsal yargıların kişilerde kadın erkek ilişkisindeki ölçünün bilgisini değil, bu ilişkinin gizlenmesi gerektiği düşüncesini oluşturduğu görülmektedir.

3.2. Yetişkinlerin Mahremiyet Algısının Kaynağına Dair Bulgular

Yetişkinlerin mahremiyet algısının kaynağına ilişkin bulgular ‘mahrem durumun niteliği’ ve ‘mahrem davranıştan kaçınma sebepleri’ şeklinde iki alt tema altında Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Yetişkinlerde mahremiyet algısının kaynağı

Mahrem durumun niteliği	Saygı gerektirme
	Utanmaya sebep olma
	Haram kılınma
	Başkasının bilmesini gerektirmeme
	Kişiyeye özel olma
Mahrem davranışlardan kaçınma sebepleri	İçsel Sebepler
	Özel hayata saygı
	Zarar verme/görme korkusu
	Kişisel hüküm/kanaat
	Dışsal Sebepler
	Haramdan kaçınma
	Toplumsal uyum
Anne babaya itaat	

3.2.1. Mahrem Durumun Niteliği

Herhangi bir durumun mahrem olarak nitelendirilmesi için nasıl bir özellik taşınması gerektiğine dair verilen cevaplar çoğunlukla haram kılınması, başkasının bilmesinin gerekmemesi ve kişiyeye özel olması şeklindedir. Ayrıca mahrem durumların saygı gerektirmesi ve kişiyede utanmaya sebep olması da diğer nitelendirmelerdir.

Hasan “Mahrem durum başkalarının bilmesinin, sormasının ve sorgulamasının gereksiz ve anlamsız olduğu durumlardır” demiştir.

Metin de benzer şekilde “Bana ait olan, başkasını doğrudan etkilemeyen, sadece bana ait olan durumlar mahremdir.” ifadesiyle mahrem durumların başkalarına kapalılık hâlini ve kişinin kendisiyle ilgili olduğunu vurgulamaktadır.

Katılımcıların mahrem durumu nitelerken haramdan bahsetmesi dini referans aldıklarını, utanma kavramı ise mahremiyet algısının gelişiminde toplumu esas aldıklarını göstermektedir.

3.2.2. Yetişkinlerin Mahrem Davranışlardan Kaçınma Sebepleri

Yetişkinlerin mahrem davranışlardan kaçınma sebepleri içsel sebepler ve

dışsal sebepler alt temaları altında Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Yetişkinlerin mahrem davranışlardan kaçınma sebepleri

İçsel Sebepler	Özel hayata saygı
	Zarar görme/zarar verme korkusu
	Kişisel hüküm/kanaat
Dışsal Sebepler	Haramdan kaçınma
	Toplumsal uyum
	Anne babaya itaat

3.2.2.1. İçsel Sebepler

Katılımcıların bir kısmı mahrem kabul ettiği davranışlardan tamamen kendi kanaatleri sebebiyle uzak durmaktadır. Mahrem davranışlardan kaçınmanın içsel sebepleri, özel hayata duyulan saygı, zarar görme/zarar verme korkusu ve kişisel hükümlerdir.

Metin “Bu tür davranışlar genel olarak zaten yapmak istemediğim davranışlardır. Yani otokontrol mekanizmam tarafından uygun görmediğim için yapmam...” diyerek kendi değer yargılarından söz etmiştir.

Hasan mahrem davranışları gerçekleştirerek zarar göreceğini ya da başkasına zarar vereceğini düşünmekte, bu korkusunu da anne babasıyla ilişkilendirerek şöyle ifade etmektedir. “Sonucunun iyi ya da kötü olabileceğini tam olarak öngöremediğim için, başkalarına zarar vermekten kaçındığım için böyle davranışlardan kaçınıyorum. Keşke annem ve babam bu duygularımız, düşüncelerimiz, hâl ve hareketlerimiz hakkında bizi bilgilendirseydi, kendime ve başkalarına ne gibi etkileri olacağı konusunda uyarсалardı, iyi ya da kötü...”.

Bilal “Başkalarının özel hayatına saygı duyduğum için girmem bu tür durumlara...” diyerek mahrem davranışlardan kaçınma sebeğini saygı olarak belirtmiştir.

Melike ise, “ Hepimiz kendi hayatımızın başrolüyük. Nasıl davranmamız gerektiğine de biz karar veririz. Hâliyle hepimiz verdiğimiz kararların sonuçlarını o ya da bu şekilde üstleniyoruz” ifadesiyle kişisel hükümden bahsetmiştir.

Katılımcıların ifade ettiği içsel sebepler, mahremiyet algısının gelişiminde dışsal unsurların baskın olmadığını ortaya koymaktadır. Ailenin mahremiyet eğitimi konusundaki yetersizliği ya da içinde yaşanılan toplumun mahremiyet konusundaki duyarsızlığı çocuklarda içsel bir mahremiyet anlayışı geliştirebilmektedir.

3.2.2.2. Dışsal Sebepler

Mahrem davranışlardan kaçınma sebeplerini dışsal bir etmene bağlayan yetişkinlerin verdiği cevaplar arasında ayıplanma/dışlanma korkusu ve haramdan kaçınma en belirgin olanlarıdır. Bunlardan başka ailenin kurallarına uyma diğer bir kaçınma sebebidir.

Melike, toplum baskısı sebebiyle bu davranışlardan kaçındığını şu sözleriyle ifade etmiştir. “...Eşimle yaşadığım tatsız durumları özellikle anneme anlatmak istiyorum fakat anlatamıyorum. Çünkü küçüklüğümden beri bize bu konuların büyüklere anlatılamayacağı söylendi. Toplum baskısı yani. Yengem çocukluğumda bir söz söylemişti. Erkeğin oturduğu yere oturma diye. Bence çok anlamsız, diğer cinsiyeti

ötekileştirmek bu. Mesela bu söz erkeklerden soğumama sebep olmuştu. Halbuki onlarla da iyi arkadaş olabilirsiniz denilseydi, şu anda eşimle de ilişkimde daha başarılı olabilirdim”.

Mahrem davranışlardan kaçınma konusunda dini hükümleri esas alan Zeliha “İslâmda böyle davranışları gerçekleştirmek haram olduğu için bu davranışlardan kaçınıyoruz...” demiştir.

Nur ise, “Tabiki annemi üzmemek için. Kadın olmanın ne kadar hassas bir konu olduğunu annemden öğrendim...” sözüyle aileye vurgu yapmıştır.

Katılımcıların mahrem davranışlardan ailenin ya da toplumun öğretileri sebebiyle kaçınması üzerine bu kişilerin aileden ya da toplumdan uzaklaşması halinde mahrem saydığı davranışların kendileri için değişebileceğini, kaçındığı bir davranışın ona sıradan gelebileceğini söylemek mümkündür.

Sonuç

Yetişkinlerde mahremiyet algısı ve mahremiyet algısına kaynaklık eden unsurları ortaya koymayı amaçladığımız bu çalışmada, yetişkinlerin mahremiyet kavramına yüklediği anlam, mahrem durum için yaptığı nitelendirme, mahrem kabul ettiği konu ve mahrem davranışlardan kaçınma sebepleri üzerine ulaşılan bulgular değerlendirilmiştir. Yetişkinlerdeki mahremiyet algısının kişisel kanaatler, ailevi değerler, dini hükümler ve toplumsal yargılardan beslenerek geliştiği sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların mahremiyet kavramına yüklediği anlamlar incelendiğinde genellikle *gizlilik ve özel alan* vurgusu dikkat çekmektedir ki bu kavramlar alanyazındaki diğer çalışmalarda da kendini göstermektedir.³⁸ Katılımcıların mahremiyeti “korunması gereken şeyler” şeklindeki tanımlaması, mahremiyetin sorumluluk boyutuna ve “dokunulmazlık” ifadesi hak boyutuna işaret ederken, görüşmelerde tekrarlanan “müdahale ve izin” sözcükleri mahremiyetin toplumsal yönünü göstermekte, “yasak” kelimesi ise mahremiyet için bir otoritenin varlığını vurgulamaktadır. Dolayısıyla mahremiyetin hem kişisel ve toplumsal, hem de daha üst bir otoriteye bağlı olarak tanımlanması kişilerin mahremiyet algılarına kaynaklık eden unsurun farklılaştığını göstermektedir.

Araştırmaya katılan yetişkinlerin mahrem durumu “haram kılınan, başkasının bilmesini gerektirmeyen, kişiye özel olan, saygı gerektiren, utanmaya sebep olan durum” şeklinde nitelendikleri görülmektedir. Mahrem durumu haram kavramıyla niteleyen bireyler için mahremiyet Yaratıcı tarafından belirlenmiş bir hâldir. Saygı gerektirmesi ve utanmaya sebep olması ise kişilerin mahremiyet anlayışını toplumun kabulleri üzerinden şekillendirdiğini göstermektedir.

Katılımcıların mahrem kabul ettiği konuların başında beden gizliliği, cinsellik, karşı cinsle ilişki, evlilik/aile hayatı gelmektedir. Benzer şekilde, Budak’ın çalışmasında en mahrem kabul edilen konular “bedenin bazı bölgeleri, cinsel hayat ve

³⁸ Berkup, *Sosyal Ağlarda Bireysel Mahremiyet Paylaşımı: X ve Y Kuşakları Arasında Karşılaştırmalı Bir Analiz*; Yüksel, “Mahremiyet Hakkı ve Sosyo Tarihsel Gelişimi”; Aydın, Mustafa. “Mahremiyet ve Örtünmenin Dönüşümü”; Almagor, Raphael Cohen. “Mahremiyetin Sınırları: Yararlı Ayrımlar”; Gündoğdu, Yusuf Bahri. “Mahremiyet Eğitiminin Temeli İnsanlık Şerefi: Ailenin Mesuliyetleri”.

aile içi sorunlardır”.⁹ “Aile hayatı ve ev/beden görünürlüğü”, başka bir çalışmada yine en mahrem konular olarak tespit edilmiştir.¹⁰ Bunun dışında bedenin örtünmesini ele alan çok sayıda çalışma, konuyu mahremiyet kapsamında ele alarak ulaştığımız sonuca paralel tespitler sunmaktadır.¹¹ Araştırmada diğer mahrem konuların tekrarlanma sıklığına kıyasla, “dini inanç ve düşüncelerin” sadece bir katılımcı tarafından mahrem kabul edilmesi, Budak’ın araştırmasında da, dini inanç ve siyasi görüşlerin büyük oranda mahrem kabul edilmemesi sonucu ile örtüşmektedir.¹² Çoğu katılımcının beden gizliliğini mahrem kabul etmesi ilk insanla örneklediği üzere (el-A`râf 7/22) mahremiyetin fitri olmasının bir tezahürü hükmündedir. Mahrem durumu nitelerken dışsal etmenleri değil de, kişisel hükümlerini referans alan bireylerin dahi bedeni mahrem sayması bu görüşü desteklemektedir. Aile hayatı için mahremiyet, cinsel yaşamda gerektirdiği kapalılığın yanı sıra, aile fertlerinin birtakım bilgi, duygu veya yaşantılarının başkaları tarafından erişilmesi halinde göreceklere muhtemel manevi hasarı engellemeye dönük bir tedbir şeklindedir. Ayrıca araştırma bulguları incelendiğinde, aile kurumunu önceleyen ve kadın/erkek ilişkilerine cinsiyet rolleri üzerinden değer biçen toplumun, bireylerin mahremiyet algısını aile hayatında gizliliğin korunması yönünde şekillendirdiği görülmektedir. Kentler’in, cinselliğe dair toplumsal normların kişilerin düşünce ve davranışları üzerinde etkili olduğu iddiası bu sonucu desteklemektedir.¹³

Mahrem davranışlardan kaçınma sebepleri, araştırmaya katılan yetişkinlerin mahremiyet algılarına kaynaklık eden unsuru doğrudan açığa çıkarmaktadır. Bu sebepler içsel ve dışsal sebepler olarak temalandırılmıştır. Dışsal sebepler arasında mahrem davranışları sınırlayıcı en belirgin unsurlar din ve toplumdur. Mahremiyetle ilgili yapılmış bazı çalışmalar, benzer şekilde mahremiyetin kaynağını din olarak göstermektedir.¹⁴ Kendi değer yargılarıyla mahrem davranışlardan kaçınma eğilimi gösteren katılımcı ise, dışsal bir kontrol ya da yargılama mekanizmasından ba-

⁹ Hatice Budak, “Sosyal Medya İletişiminde Mahremiyetin Serüveni”. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 7/1 (2018): 166/168.

¹⁰ Nalan Çelikoğlu, *Türkiye’de Üniversite Gençliğinde Mahremiyetin Dönüşümü* (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2007).

¹¹ Cemalettin Şen, “İslam Hukuku Açısından Mahremiyet Zaman İlişkisine Mukayeseli Bir Bakış”. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 7/1 (2016): 927-946; Huriye Martı, “Hz.Peygamberin Hadislerinde Bir Değer Simgesi Olarak Beden ve Mahremiyeti”, *Marife* 9/2 (2009): 9-23; Nilüfer Göle, *Modern Mahrem* (İstanbul: Metis Yayınları, 2001); Abdurrahman Kasapoğlu, “Kur’an’da “Hayâ”/Utanma Olgusu”. *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/2 (2011): 1-47; Salahattin Polat, “Hz. Peygamber’in sünneti ışığında toplumsal cinsiyet meselesine ilişkin çözüm önerileri”. *Dini ve Toplumsal Boyutlarıyla Cinsiyet II Tartışmalı İlmî İhtisas Toplantısı (İstanbul, 26-27 Mayıs 2012)*: 137-209.

¹² Budak, “Sosyal Medya İletişiminde Mahremiyetin Serüveni”, 166-168.

¹³ Helmut Kentler, *Çocuğuma Nasıl Cinsel Eğitim Verebilirim*, trc. Gülderen Pamir (Turkuaz Yayınları, 2008), 12.

¹⁴ Asiye Yıldız Kakırman, “Sosyal paylaşım sitelerinin dijital yerlilerin bilgi edinme ve mahremiyet anlayışına etkisi”, *Bilgi Dünyası* 13/2 (2012), 529-542; Şevket Pekdemir, “Mahremiyet Algısı Hak Olgusu”. *Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu (Ordu, 27-29 Mart 2015)*, 129-139; Mustafa Işık, “Kitab-ı Mukaddes ve Kuran Çerçevesinde Hayanın Evrenselliği: Utanmadıktan Sonra İstedini Yap”. *C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17/1 (2013): 261-288; Güllük, “Avret Mahremiyeti Prensipleri Açısından Görüntü, Gerçeklik, Sanal Alem ve Cinsellik Üzerine Fikhi Bir Analiz”, 105-128.



ğimsız bir mahremiyet algısı geliştirmiştir. Ancak kişilerin değer yargıları birbirinden farklılık arz ettiği için, kişiye doğru gelen bir davranış başkası için yanlış olabilir. Aynı şekilde bir toplumda geçerli olan bir kural, diğerinde yasak hükmünde değerlendirilebilir. Bu sebeple, bireysel ya da toplumsal yaklaşımlarla ortak bir mahremiyet anlayışı geliştirmek mümkün değildir.³⁵ Bireysel ve toplumsal mahremiyetin korunması için, bunların üstünde bir otoriteye ihtiyaç vardır ki o da dindir. Ancak dinin koyduğu mutlak hükümlerle, her zaman ve mekanda geçerliliğini koruyacak ortak bir mahremiyet anlayışından söz edilebilir.

Mahremiyet algısı çocukluktan itibaren kişilik gelişimine paralel olarak gelişmektedir.³⁶ Dolayısıyla yetişkinlerdeki mahremiyet algısı, çocukluktan bu yana kendilerine sunulan uyarıcılardan etkilenecek şekilde gelişmektedir. Ancak bu unsurların etki düzeyi her bireyde eşit değildir. Kişi mahremiyet algısını şekillendiren kaynağa uygun davranış geliştirmektedir. Dolayısıyla yetişkinlerdeki mahremiyet algısı kişinin bu değeri anlamlandırdığı kaynağa göre farklılık göstermektedir. Kişilerin mahremiyete ilişkin gerek duygu ve düşünce boyutunda, gerekse tutum ve davranış boyutunda etkisi olan temel unsurlar kişisel kanaat, aile, toplum ve din olarak tanımlanmıştır.

Kaynakça

- Algül, And. "Sosyal Ağ Kullanıcılarının "Abartılı Paylaşım", Benlik Sunumu ve Mahremiyet Tüketimleri", *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 13/49 (2018): 21-44.
- Almagor, Raphael Cohen. "Mahremiyetin Sınırları: Yararlı Ayrımalar". *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi* 23 (2006): 175-186.
- Aydın, Mustafa. "Mahremiyet ve Örtünmenin Dönüşümü". *Eskiye* 12 (2009): 61-67.
- Aydın, Nevzat. "Hadislerde Mesken Mahremiyetini Tehdit Eden Unsurlara Karşı Alınan Önlemler". *EKEV Akademi Dergisi* 19/63 (2015): 287-314.
- Ayverdi, İlhan. *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. 2. Baskı, İstanbul: Kubbealtı, 2006.
- Berkup, S. Baysal. *Sosyal Ağlarda Bireysel Mahremiyet Paylaşımı: X ve Y Kuşakları Arasında Karşılaştırmalı Bir Analiz*. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, 2015.
- Budak, Hatice. "Sosyal Medya İletişiminde Mahremiyetin Serüveni". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 7/1 (2018): 146-170.
- Çalışır, Duygu. *Cinsel Eğitim Çocukluktan Ergenliğe*. İstanbul: Profil Yayınları, 2011.
- Çelikoğlu, Nalan. *Türkiye'de Üniversite Gençliğinde Mahremiyetin Dönüşümü*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2007.
- Dedeoğlu, S. Gözde. "Özgürlük, Mahremiyet, Demokrasinin Değeri ve Bilişim Toplumunda Maruz Kaldığı Tehditler". *Journal of Yasar University* 9/34 (2014): 5887-5897.
- Diler, Ramazan. "Mahremiyet Eğitimi ve Önemi". *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/1 (2014): 69-98.
- Duran, Hüseyin Emre. *Değerler Eğitimi Bağlamında Mahremiyet Eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi, 2019.
- Göle, Nilüfer. *Modern Mahrem*. 7. Baskı. İstanbul: Metis Yayınları, 2001.
- Güllük, İsmail. "Avret Mahremiyeti Prensipleri Açısından Görüntü, Gerçeklik, Sanal Alem ve Cinsellik Üzerine Fıkhi Bir Analiz". *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 23 (2014): 105-128.
- Gündoğdu, Yusuf Bahri. "Mahremiyet Eğitiminin Temeli İnsanlık Şerefi: Ailenin Mesuliyetleri". *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 7/2 (2017): 387-394.
- Işık, Mustafa. "Kitab-ı Mukaddes ve Kuran Çerçevesinde Hayanın Evrenselliği: Utanmadıktan Sonra İstediyini Yap". *C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17/1 (2013): 261-288.
- İbn Manzûr, Ebü'l-Fazl Cemalüddin Muhammed b. Mükerrrem b. Ali b. Ahmed el-Ensârî er-Rüveyfî. *Lisânü'l-Arab*. 12. Cilt: 119-130. Beyrut: Dârü Sâdir, ts.

³⁵ Nevzat Aydın, "Hadislerde Mesken Mahremiyetini Tehdit Eden Unsurlara Karşı Alınan Önlemler". *EKEV Akademi Dergisi* 19/63 (2015): 287-314.

³⁶ Duygu Çalışır, *Cinsel Eğitim Çocukluktan Ergenliğe* (İstanbul: Profil Yayınları, 2011), 29.

- İsfahâni, Râgıb. "Haram". *Müfredât Kur'an İstilahları Sözlüğü*. Trc. Abdülbaki Güneş ve Mehmet Yolcu. 302-303. İstanbul: Çıra Yayınları, 2006.
- Kakırman, Asiye Yıldız. "Sosyal paylaşım sitelerinin dijital yerlilerin bilgi edinme ve mahremiyet anlayışına etkisi". *Bilgi Dünyası* 13/2 (2012), 529-542.
- Kasapoğlu, Abdurrahman. "Kur'an'da "Hayâ"/Utanma Olgusu". *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/2 (2011): 1-47.
- Kentler, Helmut. *Çocuğuma Nasıl Cinsel Eğitim Verebilirim?*. Trc. Gülderen Pamir. İstanbul: Turkuaz Yayınları, 2008.
- Martı, Huriye. "Hz. Peygamberin Hadislerinde Bir Değer Simgesi Olarak Beden ve Mahremiyeti". *Marife* 9/2 (2009): 9-23. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3344072>.
- Mesud, Cübran. "Mahrem". *Er-Raid Mu'cem Lugavî Asrî*. 2. Baskı: 1336. Beyrut: Darü'l-İlmi'l-Melayîn, 1967.
- Okmeydan, Selin Bitirim. "Yeni iletişim teknolojilerini sorgulamak: Etik, güvenlik ve mahremiyetin kesiştiği nokta". *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* 1 (2017): 347-372.
- Öğüt, Salim. "Mahrem". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 27: 388-389. Ankara: TDV Yayınları, 2003.
- Patton, Michael Quinn. *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. Trc. Mesut Bütün – Selçuk Beşir Demir. Ankara: Pegem Akademi, 2014.
- Pekdemir, Şevket. "Mahremiyet Algısı Hak Olgusu". *Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu (Ordu, 27-29 Mart 2015)*. Ed. Yavuz Ünal v.dğr. (2016): 129-139.
- Penrice, John. *Kuran Sözlüğü*. Trc. Ömer Aydın. İstanbul: İşaret Yayınları, 2010.
- Polat, Salahattin. "Hz. Peygamber'in sünneti ışığında toplumsal cinsiyet meselesine ilişkin çözüm önerileri". *Dini ve Toplumsal Boyutlarıyla Cinsiyet II Tartışmalı İlmî İhtisas Toplantısı (İstanbul, 26-27 Mayıs 2012)*: 137-209.
- Püsküllüoğlu, Ali. *Türkçe Sözlük*. 8. Baskı, Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2004.
- Saban, Ahmet - Ersoy, Ali. *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2016.
- Şen, Cemalettin. "İslam Hukuku Açısından Mahremiyet Zaman İlişkisine Mukayeseli Bir Bakış". *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 7/1 (2016): 927-946.
- Tehânevî, Muhammed Ali b. Ali. "Mahrem". *Keşşâfû istilâhâtî'l-fünûn ve'l-ulûm*. 2: 369-370. İstanbul: Kahraman Yayınları, 1984.
- Yeğîn, Abdullah. *Osmanlıca Türkçe Yeni Lügat*. İstanbul: Hizmet Vakfı Yayınları, 1991.
- Yıldırım, Ali - Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 9. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık. 2013.
- Yörükân, Turhan. "Bir İlişki Düzenleme Süreci Olarak Mahremiyet". *TİSK Akademi* II 4/6 (2008): 128-180.
- Yüksel, Mehmet. "Mahremiyet Hakkı ve Sosyo Tarihsel Gelişimi", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 58/1 (2003): 181-213.
- Yüksel, Mehmet. "Mahremiyet Hakkına ve Bireysel Özgürlüklere Felsefi Yaklaşımlar". *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 64/1 (2009): 275-298.
- Zebîdî, Muhibbüddin Ebü'l-Feyz es-Seyyid Murtazâ. *Tâcu'l-Arûs min Cevâhiri'l-Kâmus*. 10: 238-239. Beyrut: Dârü'l-Fikir, ts.
- Zemahşerî, Ebü'l-Kâsım Mahmud b. Ömer. "Haram". *Esâsü'l-Belâga*. 123-124. Beyrut: Dârü Sâdır: 1385/1965.

Summary

Privacy ensures the protection of human values gifted by God. It requires both the right and the liability for the person. Thus, it is directly related to private life as well as social life. Moreover, privacy is also thought to be connected with the spiritual life.

The aim of the study is to explore the source of the privacy in the adult. The perception of privacy differs in adults because of the reference by which the perception is shaped. Adults generally interpret privacy as a personal matter while the others define it as a social or religious matter. The need to know why the thoughts and the behaviours related to privacy vary in so many forms make it necessary to reveal which elements are influential in the formation of the perception of privacy. The research questions of the study are below-mentioned.

What is the perception of privacy in the adult?

Which elements shape the perception of the privacy in the adult?

The current study is the first research about the source of the privacy in the adult. Similar researches are mostly focused on the perception of privacy or the reflection of the perception of privacy on the experiences. However, this study focuses on the main elements shaping opinions, behaviours and

experiences. It is possible to say that the study is unique as no other study has been revealed on the source of the perception of privacy. Making contribution to the literature, the study is thought to promote other studies related to the source of the perception of privacy.

In the study, the phenomenological research design of the qualitative research methodology was applied. The phenomenological design focuses on how the phenomenon is perceived and interpreted. The phenomenon of the current study is the privacy. Selected by purposeful sampling strategy, the participants of the research were 12 adults, consisting of 8 male and 4 female. The data was collected through the structured forms formed by the researcher and the descriptive analysis method was used in analyzing the data. After coding and categorizing the data, the themes were formed. Two main themes of the study were created as the perception of privacy in the adult and the source of the perception of privacy in the adult. The sub themes were described as the meaning of privacy, private matters, the characteristics of the private situation and the reasons for avoidance from privacy-damaging behaviours. The data was arranged according to the themes and the sub-themes. Finally, the findings were interpreted by the researcher.

It was found that personal judgement, the family, the society and the religion were the main elements forming the perception of privacy in the adult. The adults described the concept of privacy as the personal/familial situation, secrecy, prohibition, untouchableness, the unpermitted zone and hidden matters. The concepts show that privacy is a social phenomenon requiring the right and the liability in mutual relations as well as a spiritual matter requiring the obedience to God. It reveals that the authority defining the extent of privacy varies in the adult. The social and religious principles were revealed as the criteria making the behaviour private. The adults assumed the untouchableness of body, sexuality, puberty, marital affairs, the personal views and faith as private matters. It supports that not only the physical and sexual matters, but also spiritual matters are evaluated in the term of privacy. The reasons why the adults avoid privacy-damaging behaviours were described in two sub-themes: Internal and external reasons. The internal ones included the respect for others/anyone, the fear of damaging or being damaged and the personal judgement, while the external ones were the avoidance from the banned behaviours by Islam, the social and parental obedience. According to the result of the research, personal judgement, the family, the society and the religion were described as shaping the perception of privacy in the adult.

The findings of the study indicate that the difference in the perception of privacy among adults stems from the source shaping the perception. The society and religion can be considered as the basic shaping elements for the perception of the privacy in the adult. It can also be concluded that the influential elements on the perception of privacy can not be completely separated from each other as some participants referred two or three elements together during the interviews. It supports that the perception of privacy is partially shaped by various references for the adult.